30/05/2022

Ναυπάκτου Ιερόθεος: Η Ορθόδοξη Εκκλησία για την υγεία του ανθρώπου

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου

Ο Μητροπολίτης Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου κ. Ιερόθεος, την Πέμπτη, 12 Μαΐου 2022, μίλησε προσκεκλημένος από τον ομότιμο καθηγητή της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών π. Δημήτριο Λινό, στις διαδικτυακές συναντήσεις του, που έχουν γενικό τίτλο: «Υγεία και Θρησκεία». Οι συναντήσεις αυτές είναι υπό την αιγίδα της Ιατρικής Σχολής του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Ο τίτλος της ομιλίας του Μητροπολίτου κ. Ιεροθέου ήταν: «Η Ορθόδοξη Εκκλησία για την υγεία του ανθρώπου». Ακολουθεί το κείμενο της παρουσίασης:

Εὐχαριστῶ τόν Καθηγητή κ. Δημήτριο Λινό γιά τήν πρόσκληση νά συμμετάσχω στό διαδικτυακό αὐτό μάθημα μέ τό γενικό θέμα «Ὑγεία καί Θρησκεία».

Θεώρησα αὐτήν τήν πρόσκληση ὡς πρόκληση γι᾽ αὐτό δίστασα στήν ἀρχή νά τήν ἀποδεχθῶ. Ἔχω μιλήσει σέ διάφορα ἀκροατήρια ἐντός καί ἐκτός Ἑλλάδος γιά τήν Ὀρθόδοξη ψυχοθεραπεία καί γενικά γιά τήν ὑγεία τοῦ ἀνθρώπου πολλές φορές, ἀπό διάφορες ὀπτικές πλευρές καί δέν ἤθελα νά ἐπαναλάβω τά ἴδια. Ἀκριβῶς, γι᾽ αὐτόν τόν λόγο ἀναζητοῦσα ἕνα θέμα πού νά ἔχη κάτι καινούργιο νά προσφέρη στά ὅσα ἔχω γράψει μέχρι τώρα.

Ἔτσι ἐπέλεξα τόν τίτλο «Ἡ Ὀρθόδοξη ᾽Εκκλησία γιά τήν ὑγεία τοῦ ἀνθρώπου» πού εἶναι γενικό, ἀλλά κρύβει μέσα του κάποιες ἰδιαίτερες ἀναλύσεις. Δηλαδή θά τονίσω τρία ἰδιαίτερα σημεῖα. Πρῶτον, «Ἡ σύγχρονη δυτική ἐπιστήμη», δεύτερον, «Τό “ὅλον” τοῦ ἀνθρώπου» καί τρίτον «Ψυχοθεραπεία καί Ὀρθόδοξη θεολογία».

1. Ἡ σύγχρονη δυτική ἐπιστήμη

Μετά τήν σχολαστική θεολογία (11ος -13ος αἰώνας μ.Χ.) ἀναπτύχθηκαν διάφορα ρεύματα στήν δυτική Εὐρώπη, ὅπως ἡ Ἀναγέννηση, ἡ Μεταρρύθμιση, ὁ Διαφωτισμός, τά ὁποῖα προσπάθησαν νά ἀποδεσμευθοῦν ἀπό τήν ταύτιση τῶν φυσικῶν καί τῶν μεταφυσικῶν, ὅπως δίδασκε ὁ Σχολαστικισμός. Αὐτό εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα νά ἀναπτυχθοῦν οἱ ἐπιστῆμες ἀνεξάρτητα ἀπό τήν πίστη στόν Θεό, ὅπως τό ἐκήρυττε ἡ σχολαστική μεταφυσική θεολογία.

Μέσα σέ αὐτό τό πλαίσιο πρέπει νά ἐξετάσουμε καί τήν ἰατρική ἐπιστήμη. Μέχρι τόν Διαφωτισμό τοῦ 17ου-18ου αἰῶνος ἡ ἰατρική ἔβλεπε τίς ἀσθένειες τῶν ἀνθρώπων μέσα ἀπό τήν σχέση τους μέ τόν Θεό, τίς δαιμονικές ἐνέργειες καί τό περιβάλλον, γι᾽ αὐτό ἡ θεραπεία γινόταν ψυχοσωματικά, μέσα ἀπό τίς διάφορες κατά τόπους θρησκευτικές ἀντιλήψεις τῆς κοινωνίας καί τῶν ἀνθρώπων. Ὅμως ἀπό τόν Διαφωτισμό καί ἐντεῦθεν καί ἡ ἰατρική ἐπιστήμη, ὅπως καί οἱ ἄλλες ἐπιστῆμες εἶδε τό σῶμα τοῦ ἀνθρώπου ὡς μιά μηχανή.

Ἐνδεικτικά νά ἀναφέρω τόν Ρενέ Ντεκάρτ (1596-1650), Γάλλο φιλόσοφο καί μαθηματικό πού θεωρεῖται «ὡς ὁ πατέρας τῆς νεώτερης φιλοσοφίας», τόν Καρτέσιο, ὅπως «εἶναι ἐκλατινισμένο τό ὄνομὰ του». Ὁ Ντεκάρτ «ὑπεστήριξε ὅτι τό σύμπαν εἶναι μιά τεράστια μηχανή, ὅτι ὅλα ὅσα ὑπάρχουν στόν κόσμο τῆς φύσης εἶναι μηχανές -ἀκόμη καί τά ζῶα- τά ὁποῖα ἀπεκάλεσε αὐτόματα, εἶναι μηχανές». Γιά τόν ἄνθρωπο ὑποστήριζε ὅτι ἔχει σῶμα πού λειτουργεῖ ὡς μηχανή καί ἔχει καί ψυχή πού εἶναι «τό οὐσιαστικό τμῆμα τῆς ὕπαρξής του». Ὅμως, τό βασικό γνώρισμα τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ λογική, ἐνῶ τό βασικό τῆς ὕλης-σώματος εἶναι ἡ “ἔκταση” πού ἀποτελεῖ τήν οὐσία τῆς ὕλης στόν χῶρο. Ἰσχυριζόταν δέ ὅτι τό σῶμα ἐπειδή ἔχει ἔκταση μποροῦμε νά τό παρατηρήσουμε μέ τίς αἰσθήσεις, ἐνῶ τήν ψυχή, πού εἶναι ἄυλη δέν μποροῦμε νά τήν συλλάβουμε μέ

τίς αἰσθήσεις, ἀλλά μόνο νά τήν σκεφθοῦμε.

Μέσα ἀπό αὐτές τίς προϋποθέσεις εἶναι γνωστό τό «καρτεσιανό κόγκιτο», τό γνωστό cogito ergo sum, δηλαδή σκέπτομαι ἄρα ὑπάρχω, πού προέρχεται ἀπό τό «ἀμφιβάλλω ἄρα ὑπάρχω», πού σημαίνει ὅτι ἡ βεβαιότητα τῆς ὕπαρξης τοῦ ἐγώ προέρχεται μέσῳ τῆς καθολικῆς ἀμφιβολίας. Κατά τόν Ντεκάρτ τό γεγονός ὅτι ἀμφιβάλλω σημαίνει ὅτι ὑπάρχω, γιατί δέν θά μποροῦσα νά ἀμφιβάλλω, ἄν δέν ὑπῆρχα. Ἑπομένως, τό «ἀμφιβάλλω ἄρα ὑπάρχω» συνδέεται μέ τό «σκέπτομαι ἄρα ὑπάρχω».

Ἀπό τήν καρτεσιανή φιλοσοφία ξεκίνησε τό μεγάλο ρεῦμα πού ἀπό τόν 17ο αἰώνα ἐπηρέασε τήν ἐπιστήμη πού ἀναπτύχθηκε στήν Δύση, τόσο στήν ἰατρική ὅσο καί στίς φυσικές ἐπιστῆμες. Ἡ ἐπιστήμη θεώρησε τόν ἄνθρωπο ὡς μία μηχανή, ἀνεξάρτητο ἀπό τίς ψυχικές καταστάσεις, ὁπότε ἡ βιολογία πέρασε στήν μοριακή βιολογία, στά κύτταρα, στό γονιδίωμα, καί οἱ ἐπιστήμονες προσπάθησαν νά ἐντοπίσουν τίς ἀσθένειες, νά κάνουν διάγνωση καί νά περάσουν στήν θεραπεία, σχεδόν ὅμοια μέ τόν τρόπο διαγνώσεως καί θεραπείας στά ζῶα. Ἔτσι, ἀναπτύχθηκαν διάφορες ἐπιστῆμες, ὅπως ἡ Γενετική, ἡ Γονιδιωματική, ἡ Ἐπιγενετική, ἡ Πρωτεομική, ἡ Μεταβολική, ἡ Συγκριτική Γονιδιωματική, ἡ Μεταγονιδιωματική, ἡ Βιοπληροφορική, ἡ Φαρμακογενετική, ἡ Φαρμακογονιδιωματική κλπ.

Ἔχει παρατηρηθῆ ὅτι ἡ σύγχρονη δυτική ἐπιστήμη τῆς Ἰατρικῆς διαφοροποιεῖται σέ πέντε χώρους οἱ ὁποῖοι προσέδωσαν καί τήν ἰδιαίτερη ὀνομασία, ὅπως: πρῶτον, τήν «ἰατρική τῆς κλινικῆς τοῦ ἀσθενοῦς» κατά τήν Ἱπποκρατική μέθοδο πού ἑρμηνεύει τήν ὑγεία καί τήν νόσο μέ χυμούς καί ἰδιοσυγκρασίες καί γίνεται μέ τήν παρατήρηση τοποθετώντας τήν πρόγνωση πάνω ἀπό τήν διάγνωση καί οἱ ἰατροί θεωροῦν τούς ἑαυτούς τους ὡς ὑπηρέτες τῆς φύσης• δεύτερον, τήν «ἰατρική τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Μεσαίωνα» πού ἔγινε θεωρητική μέ τήν μελέτη διαφόρων ἔργων πού τούς ὥθησαν στήν «ἀνατομή τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος»• τρίτον, τήν «ἰατρική τοῦ νοσοκομείου» πού ἀναπτύχθηκε μέ τήν γαλλική νοσοκομειακή ἰατρική τήν δεκαετία τοῦ 1790 μέ διάγνωση τῆς νόσου, καί συνδέεται μέ τήν «συστηματική μεταθανάτια ἐξέταση», στήν «πλήρη περιγραφή τῆς νόσου» καί «στήν γενικῶς ἐπιφυλακτική στάση ἀπέναντι στήν θεραπευτική»• τέταρτον, «τήν ἰατρική τῆς κοινότητας» πού παρατηρήθηκε κατά τήν βιομηχανική περίοδο μέ τήν ἀστυφιλία, ὁπότε πρόσεξαν «τόν ἐπιπολασμό τῆς νόσου στίς πόλεις» καί ἐνδιαφέρθηκαν γιά τήν δημόσια ὑγεία• πέμπτον, τήν «ἰατρική τοῦ ἐργαστηρίου», δηλαδή τήν «συστηματική πειραματική ἰατρική» μέ κέντρο τό ἐργαστήριο, ὁπότε δημιουργήθηκαν διάφοροι κλάδοι, ὅπως ἡ βακτηριολογία, ἡ φαρμακολογία, ἡ ἀνοσολογία.

Γίνεται φανερόν ὅτι ἡ Ντεκαρτική φιλοσοφία ἐπηρέασε καί τήν νεώτερη ἰατρική ἐπιστήμη, πού θεωρεῖ τόν ἄνθρωπο ὡς σωματικά ἄρρωστο, ὡς μιά ζωντανή μηχανή, πού χάλασε καί χρειάζεται θεραπεία-ἐπισκευή, ὁ ὁποῖος ἄνθρωπος ἀποτελεῖται ἀπό γονίδια, DNA, κύτταρα, ἱστούς, ὄργανα, χημικές ἑνώσεις, καί στήν καλύτερη περίπτωση εἶναι ἕνα σκεπτόμενο ὄν, καί γι᾽ αὐτό ὑπάρχει.

Αὐτή ἡ «μονοδιάστατη» ἀντίληψη γιά τόν ἄνθρωπο δημιούργησε τήν ἀνάγκη νά εὑρεθῆ καί τό ἐσωτερικό βάθος τοῦ ἀνθρώπου, ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος δέν ἐξαντλεῖται μέ τό σῶμα του. Ἔτσι, ἀναπτύχθηκε ὁ Γερμανικός ἰδεαλισμός μέ τήν ἐλευθερία ὡς ὑπέρβαση τῆς ἀναγκαιότητος τῆς φύσης, ὁ ὑπαρξισμός ὡς ἀπάντηση στά ὑπαρξιακά ἐρωτήματα τοῦ ἀνθρώπου, οἱ διάφορες Ψυχολογικές Σχολές, ἡ ψυχανάλυση καί ψυχοθεραπεία κλπ. Αὐτό ἔγινε γιατί διαπιστώθηκε ὅτι πέρα ἀπό τήν λογική καί τίς σωματικές αἰσθήσεις μέ τά ὄργανα, ὑπάρχει καί ἕνας ἄλλος κόσμος πού παίζει σημαντικό ρόλο στήν ἀσθένεια καί τήν ὑγεία τοῦ ἀνθρώπου.

Ἔτσι, τώρα ἔχουμε τήν δυνατότητα νά ἐξετάζουμε τόν ἄνθρωπο ἀπό πολλές πλευρές, νά δοῦμε ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἕνα ἀλληλοεξαρτώμενο καί ἀλληλοπεριχωρούμενο ὄν, ὅτι ἐκτός τῆς λογικῆς καί τῶν αἰσθήσεων ὑπάρχει καί ἡ ψυχή. Σέ αὐτήν τήν προοπτική παίζει μεγάλο ρόλο ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία μέ τήν θεραπευτική ἀγωγή πού διαθέτει, τήν ὁποία ἐδῶ καί πολλά χρόνια ἔχω ἀποκαλέσει

«ὀρθόδοξη ψυχοθεραπεία».

2. Τό «ὅλον» τοῦ ἀνθρώπου

Ὁ ἄνθρωπος, κατά τήν ὀρθόδοξη θεολογία δημιουργήθηκε ἀπό τόν Θεό μέ ψυχή καί σῶμα ὡς ἔμψυχη ζῶσα ὀντότητα νά ζῆ καί νά συμπεριφέρεται ὡς «ὅλον» πρός τόν Θεό, τόν ἄνθρωπο καί τό περιβάλλον στό ὁποῖο ζῆ. Πρόκειται γιά ἕναν θεολογικό «ὁλισμό», χωρίς, ὅμως, νά καταργῆ τό «ἐπί μέρους». Αὐτό φαίνεται στήν δημιουργία του.

Ὁ προπτωτικός ἄνθρωπος εἶχε ὅλα τά στοιχεῖα πού ἀνέφερα προηγουμένως, πράγμα πού συνιστοῦσε τήν πνευματική καί σωματική ὑγεία του, ἀλλά αὐτό διασπάστηκε ἀπό τήν ἐπιλογή πού ἔκανε, ἀντίθετη μέ τήν ἐντολή πού τοῦ ἔδωσε ὁ Θεός. Ἔτσι, διέσπασε τό «ὅλον», διερράγησαν οἱ σχέσεις του μέ τόν Θεό, τόν ἑαυτό του, τόν συνάνθρωπό του καί τήν κτίση καί ζῆ τό «ἐπί μέρους».

Στήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία γίνεται ἡ ἑρμηνεία τῆς πτώσεως τοῦ ἀνθρώπου μέσα ἀπό τήν προοπτική τῶν «δερματίνων χιτώνων». Τό ὅτι ὁ Θεός μετά τήν ἀπογύμνωση τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τήν θεία Χάρη, τόν ἐνέδυσε μέ τούς «δερματίνους χιτῶνας» σημαίνει ὅτι ἐνδύθηκε τήν θνητότητα, τήν φθαρτότητα, τήν παθητότητα πού διασποῦν τό «ὅλον» τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ εἴσοδος τοῦ θανάτου στόν ἄνθρωπο εἶναι εἴσοδος ἑνός «θηρίου» πού κατατρώγει τήν ὕπαρξή του, πού δημιουργεῖ πολλά σωματικά καί πνευματικά προβλήματα. Τά γονίδια τῆς γηράνσεως, δηλαδή τοῦ θανάτου, καί τῶν ἀσθενειῶν βρίσκονται μέσα στά κύτταρα ἀπό τήν πρώτη γονιμοποίηση τοῦ ὠαρίου, καί ἀπό ἐκεῖ ἀρχίζει ἡ διάσπαση τοῦ «ὅλου». Τά κύτταρα μέσα στό σῶμα πεθαίνουν, ἀφοῦ ὁ θάνατος τῶν κυττάρων διακρίνεται στόν προγραμματισμένο θάνατο πού εἶναι μιά φυσιολογική διαδικασία, καί στόν μή φυσιολογικό θάνατο πού λέγεται «νέκρωση».

Ἡ θνητότητα τήν ὁποία κληρονομοῦμε συνδέεται μέ τήν φθαρτότητα. Ὁ θάνατος καί ἡ φθορά ἀντιπαλαίουν τήν ζωή μας, πού συγκροτεῖ τό ὅλο, γι᾽ αὐτό ὁ ἄνθρωπος συνεχῶς διασπᾶται. Μαζί μέ τήν θνητότητα καί τήν φθαρτότητα ἀναπτύσσεται καί ἡ παθητότητα ὡς παρά φύση κίνηση τῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος, δηλαδή ἀντί οἱ δυνάμεις αὐτές νά κινοῦνται πρός τόν Θεό, κινοῦνται στήν ἀντίθετη πορεία καί διασπῶνται μεταξύ τους, μέ ἀποτέλεσμα νά καταργῆται τό «ὅλον» τοῦ ἀνθρώπου καί νά βιώνεται τό «ἐπί μέρους», τό ἀποσπασματικό.

Ἔτσι, ὁ ἄνθρωπος ἀπό τήν βίωση τῆς θνητότητας, τῆς φθαρτότητας καί τῆς παθητότητας διέρχεται σέ ὅλη τήν ζωή του συνεχῶς «διαδοχικές κρίσεις

θανάτου». Ἀπό τήν παιδική ἡλικία τῶν 7-8 ἐτῶν πού διαπιστώνει ὅτι ὁ θάνατος εἶναι μή ἀναστρέψιμο γεγονός, ὅπως ἀπέδειξε ὁ Πιαζέ, περνᾶ στήν ἐφηβική ἡλικία πού τόν ἀπασχολεῖ τό νόημα τῆς ζωῆς καί τοῦ θανάτου μέ συνέπειες τίς ἐκρήξεις, τίς ἐπαναστάσεις, καί ἀπό ἐκεῖ φθάνει στήν μέση ἡλικία μέ τήν αἴσθηση τῶν ἀσθενειῶν, τῆς πτώσης τῶν σωματικῶν δυνάμεων, τήν ἀπογοήτευση ἀπό τίς σχέσεις του μέ τούς ἀνθρώπους, καί τέλος καταλήγει στήν τρίτη ἡλικία, πού εἶναι ἡ περίοδος τῆς σύνταξης, καί βλέπει τόν θάνατο νά ἔρχεται ἐπάνω του. Σέ ὅλες αὐτές τίς φάσεις τῆς ζωῆς του κυριαρχεῖ ὁ θάνατος πού δημιουργεῖ διαρκεῖς ὑπαρξιακές κρίσεις.

Μέ τήν ἐνανθρώπηση τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ ἐπανέρχεται ὁ ἄνθρωπος σέ αὐτό τό «ὅλον» τῆς συγκροτήσεώς του. Ὁ Χριστός προσέλαβε ὅλη τήν ἀνθρώπινη φύση, μαζί μέ θνητό καί παθητό σῶμα, διότι «τό ἀπρόσληπτον καί ἀθεράπευτον», γιά νά νικήση ἐπάνω του τόν θάνατο καί νά προξενήση στόν ἄνθρωπο τήν ἀθανασία καί ἀφθαρσία, δηλαδή ἐπέφερε τήν νίκη ἐπί τοῦ θανάτου καί τῆς φθορᾶς. Ἔτσι, βλέπουμε τό ἔργο ποὺ γίνεται στήν Ἐκκλησία. Ἀπό τήν διάσπαση φθάνουμε στήν ἑνότητα, ἀπὸ τήν ἀπομόνωση ἐρχόμαστε στήν κοινωνία, ἀπό τό «ἐπί μέρους» καταλήγουμε στό «ὅλο», τό καθολικό.

Αὐτή εἶναι ἡ ἔννοια τοῦ ἀληθινοῦ ἔρωτα καί τοῦ πραγματικοῦ ἐραστῆ. Κατά τόν ἅγιο Διονύσιο πού μεταφέρει τήν διδασκαλία τοῦ ἁγίου Ἱεροθέου «τόν ἔρωτα, εἴτε θεῖον εἴτε ἀγγελικόν εἴτε νοερόν εἴτε ψυχικόν εἴτε φυσικόν εἴποιμεν, ἑνωτικήν τινα καί συγκρατικήν ἐννοήσωμεν δύναμιν», δηλαδή τόν ἔρωτα εἴτε θεῖο εἴτε ἀγγελικό, εἴτε νοερό εἴτε ψυχικό εἴτε φυσικό τόν ποῦμε, θά τόν ἐννοήσουμε ὡς ἑνωτική καί συναπτική δύναμη, ἡ ὁποία, ὅπως λέγει πιό κάτω, κινεῖ τά μέν ὑπέρτερα πρός τήν πρόνοια γιά τά ὑποδεέστερα, τά ὁμόστοιχα πάλι σέ κοινωνική ἀλληλουχία καί τέλος τά κατώτερα σέ ἐπιστροφή πρός τά ἀνώτερα καί ὑπερκείμενα. Ἀλλοῦ γράφει ὅτι τό ὄνομα τῆς ἀγάπης καί τοῦ ἔρωτος εἰναι «δηλωτικά τῆς ἑνοποιοῦ καί συνδετικῆς καί ἕξοχης συναπτικῆς δυνάμεως στό καλό καί ἀγαθό».

Ὁ Χριστός, κατά τόν ἅγιο Διονύσιο τόν Ἀρεοπαγίτη «αὐτός πάντων αἴτιος δι᾽ ἀγαθότητος ὑπερβολήν πάντων ἐρᾷ, πάντα ποιεῖ, πάντα τελειοῖ, πάντα συνέχει, πάντα ἐπιστρέφει καί ἔστι καί θεῖος ἔρως ἀγαθός ἀγαθοῦ διά τό ἀγαθόν». Ἀντίθετα, ὁ μή ἀληθινός ἔρωτας πού εἶναι «μεριστώς», «σωματοπρεπής» καί «διηρημένος», εἶναι «εἴδωλον ἤ μᾶλλον ἔκπτωσις τοῦ ὄντος ἔρωτος».

Αὐτό τό ζῆ κανείς μέσα στήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία μέ τά Μυστήρια καί τήν ἀσκητική ζωή. Τά Μυστήρια, ὅπως τό Βάπτισμα, τό Χρίσμα καί ἡ θεία Κοινωνία, ἑνώνουν τόν ἄνθρωπο μέ τόν Χριστό, καί ἡ ἀσκητική ζωή συνιστᾶ τίς προϋποθέσεις γιά τήν πνευματική ὁλοκλήρωση τοῦ ἀνθρώπου, ψυχικά καί σωματικά, οἰκογειακά καί κοινωνικά.

Ἔτσι, μέσα στήν Ἐκκλησία, βιώνονται κατά τρόπο ἁρμονικό ἡ γνωσιακή ψυχοθεραπεία μέ τήν θεραπεία τῶν λογισμῶν μέ τήν νοηματοδότηση τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, καί ἡ συμπεριφορική ψυχοθεραπεία μέ τήν ἔνταξη τοῦ ἀνθρώπου στήν Ἐκκλησία ὡς μιᾶς κοινωνίας Θεοῦ καί ἀνθρώπου.

Ἀκριβῶς, ἐπειδή ὁ ἄνθρωπος ἔχει περιβληθῆ τούς δερματίνους χιτῶνες, τῆς φθορᾶς καί τῆς θνητότητας, γι᾽ αὐτό, ἐκτός ἀπό τήν ὅλη προσφορά τῆς Ὀρθόδοξης θεολογίας, χρησιμοποιοῦμε καί τά ἀποτελέσματα τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν. Τό ἕνα δέν ἀναιρεῖ τό ἄλλο, ἀφοῦ ἡ πνευματική ἐνοποίηση τοῦ ἀνθρώπου ἐπιδρᾶ στίς καταστάσεις τοῦ σώματος, ἀλλά καί ἡ εὐεξία τοῦ σώματος ἐπιδρᾶ καί στήν εὐεξία τῆς ψυχῆς.

Ἔτσι, ὁ Χριστός χαρακτηρίζεται ἰατρός τῶν ψυχῶν καί τῶν σωμάτων, ἡ Ἐκκλησία ὀνομάζεται Πνευματικό Νοσοκομεῖο, ἡ Θεολογία εἶναι πνευματική θεραπευτική ἐπιστήμη, οἱ ἐντολές τοῦ Θεοῦ χαρακτηρίζονται φάρμακα, οἱ Ἱερεῖς θεωροῦνται πνευματικοί ἰατροί, ἡ ἁμαρτία λέγεται ἀσθένεια, νόσος, ἡ ἁγιότητα εἶναι θεραπεία.

Αὐτοί οἱ ὅροι εἶναι διάχυτοι μέσα στήν Ἁγία Γραφή, τά λειτουργικά κείμενα καί τά πατερικά ἔργα. Χρειάζεται, ὅμως, προσοχή γιά νά μή θεωρηθῆ ὅτι αὐτή ἡ ὁρολογία καί ἡ ἀποστολή καί τό ἔργο τῆς Ἐκκλησίας ἀντικαθιστᾶ τήν ἐπιστήμη τοῦ σώματος.

Δεχόμαστε τήν ἰατρική τοῦ σώματος ἡ ὁποία βοηθᾶ τό σῶμα γιά νά ἀνταποκρίνεται στό ἔργο του καί τήν διακονία του, μέσα, ὅμως, ἀπό βιοηθικούς κανόνες, πού καθορίζει ἡ ἴδια ἡ ἰατρική ἐπιστήμη. Οὔτε θεοποιοῦμε τήν ἐπιστήμη οὔτε τήν δαιμονοποιοῦμε. Ἐπειδή ὁ ἄνθρωπος εἶναι ψυχοσωματική ὁλότητα, γι᾽ αὐτό πρέπει νά συνεργάζεται ἡ θεολογία μέ τήν ἐπιστήμη.

3. «Ἡ Ψυχοθεραπεία καί Ὀρθόδοξη θεολογία»

Ἡ Ἀμερικανική Ψυχολογική Ἕνωση ἐξέδωσε ἕναν ὀγκώδη τόμο μέ τίτλο «Ἐγχειρίδιο Ψυχοθεραπείας καί θρησκευτικῆς ποικιλομορφίας» μέ σκοπό, ὅπως γράφεται στόν πρόλογο «νά βοηθήση τούς ἐπαγγελματίες τῆς ψυχικῆς ὑγείας νά ἐργασθοῦν πιό ἀποτελεσματικά μέ τά μέλη τῶν συγκεκριμένων πνευματικῶν παραδόσεων». Μέ τόν τόμο αὐτό προσφέρεται μιά «βαθύτερη κατανόηση τῶν

θρησκευτικῶν πεποιθήσεων τῆς κουλτούρας, τῶν πρακτικῶν καί τῶν κλινικῶν θεμάτων πού ἔχουν τά μέλη τῶν συγκεκριμένων θρησκευτικῶν ὁμολογιῶν».

Αὐτό προῆλθε ἀπό τήν ἀνάγκη νά καταλάβουν «οἱ ἐπαγγελματίες τῆς ψυχικῆς ὑγείας», «τήν θρησκευτική ποικιλομορφία πού ὑπάρχει στόν κόσμο», ὥστε «νά αὐξήσουν τήν ἱκανότητά τους νά ἐργάζονται μέ τέτοιους πελάτες ἀπό διαφορετικές παραδόσεις». Καί αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο γιατί, ὅπως διαπιστώθηκε «ἡ πλειοψηφία τῶν ἀνθρώπων πού προσέρχονται γιά ψυχοθεραπεία εἶναι θρησκευόμενοι».

Στόν πρόλογο γράφεται ὅτι οἱ ἐπιμελητές τοῦ ἔργου αὐτοῦ χαίρονται «πού ἡ Ἀμερικανική Ψυχολογική Ἕνωση, ἡ Ἀμερικανική Ψυχιατρική Ἕνωση, ἡ Ἀμερικανική Ἕνωση Συμβουλευτικῆς καί ἄλλες ἐπαγγελματικές ὀργανώσεις περιλαμβάνουν τώρα τή θρησκεία ὡς μιά πτυχή τῆς ποικιλομορφίας τήν ὁποία ὑποχρεοῦνται νά σέβονται τά μέλη τους καί νά ἐπιζητοῦν νά ἀποκτήσουν δεξιότητα σέ αὐτήν».

Μεταξύ τῶν ἄλλων κεφαλαίων στό βιβλίο περιλαμβάνεται καί ἕνα κεφάλαιο μέ τίτλο «Ψυχοθεραπεία μέ ἀνατολικούς ὀρθόδοξους Χριστιανούς», τοῦ ὁποίου συγγραφεύς εἶναι ὁ Tony R. Young PhD, πού τότε ἦταν ἀπόφοιτος τοῦ Fuller theological Seminary Graduate School of Psychology, βοηθός καθηγητής στό Louisiana Tech University, καί ἀσκοῦσε ἰδιωτικά τήν Κλινική Ψυχολογία.

Ἀπό τό ἄρθρο αὐτό θά τονισθοῦν μερικά ἐνδιαφέροντα σημεῖα πού δείχνουν ὅτι ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία ἔχει ἔντονο ψυχοθεραπευτικό περιεχόμενο.

α) Γνωριμία μέ τήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία

Στήν ἀρχή τοῦ ἄρθρου γίνεται μιά σύντομη ἱστορία τοῦ Χριστιανισμοῦ μέχρι τό σχίσμα τοῦ 1054, ὥστε οἱ ἀναγνῶστες νά ὁριοθετήσουν τήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία καί νά τήν διαφοροποιήσουν ἀπό τόν Ρωμαιοκαθολικισμό καί, βεβαίως, τόν Προτεσταντισμό. Ἔπειτα, γίνεται μιά ἀναφορά στίς Ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες πού δραστηριοποιοῦνται στήν Ἀμερική, ὥστε οἱ Ψυχοθεραπευτές νά προσδιορίσουν τόν χῶρο στόν ὁποῖο δραστηριοποιοῦνται οἱ Ἀνατολικοί Χριστιανοί στήν Ἀμερικανική κοινωνία.

Εἶναι σημαντική ἡ παρατήρηση ὅτι «οἱ Χριστιανοί τῆς Ἀνατολῆς ἔχουν διαφορετικό παρελθόν ἀπό τούς Χριστιανούς τῆς Δύσης, Ρωμαιοκαθολικούς καί Προτεστάντες. Τό ἀνατολικοχριστιανικό ὑπόβαθρο δέν ἔχει Μεσαίωνα, δέν ἔχει Μεταρρύθμιση καί Ἀντιμεταρρύθμιση, δέν ἔχει Ἱερά Ἐξέταση οὔτε Ἀναγέννηση. Οἱ Χριστιανοί τῆς Ἀνατολῆς καί τῆς Δύσης ξεκινοῦν μέ διαφορετικές ἐρωτήσεις».

Στήν συνέχεια ἐκτίθενται μερικά στοιχεῖα τῆς Ὀρθόδοξης διδασκαλίας γιά τόν

Τριαδικό Θεό, γιά τήν δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου καί τήν πτώση του, διά τῆς ὁποίας εἰσῆλθε στήν ζωή του ὁ θάνατος, ὅτι «οἱ Ὀρθόδοξοι ἀντιλαμβάνονται τήν πτώση τῆς ἀνθρωπότητος ὡς τήν ἀπώλεια τοῦ καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ», ἐνῶ ἡ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ «δέν χάνεται ποτέ σέ κανέναν ἄνθρωπο». Ὅλη ἡ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας καταγράφεται στήν Ἁγία Γραφή, στά λειτουργικά κείμενα, τούς θεοπνεύστους Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καί στήν ἑρμηνεία τους στήν Γραφή καί τήν Παράδοση. Ἡ βάση ὅλων αὐτῶν εἶναι ἡ ἴδια ἡ Ἐκκλησία, πού εἶναι Ὀρθόδοξη πού σημαίνει «σωστή λατρεία» καί «σωστή πίστη».

«Ἡ λατρεία ἀποτελεῖ ἕνα διαφοροποιητικό στοιχεῖο γιά τούς Ὀρθοδόξους καί εἶναι κεντρική στό Χριστιανικό ἦθος». Ὁ Ὀρθόδοξος Χριστιανός στήν Ἐκκλησία ἔχει ὡς βάση τά Μυστήρια, ὅπως τό βάπτισμα, τό χρίσμα, τήν μετάνοια, τήν ἐξομολόγηση, τόν γάμο, τήν θεία Εὐχαριστία.

Συγχρόνως μέ τά Μυστήρια στήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία δίνεται μεγάλη σημασία στήν νηστεία «πού ἀποτελεῖ μέρος τῆς Ὀρθόδοξης ἄσκησης ἤ πνευματικῆς προπόνησης», στήν προσευχή τό πρωί, τό βράδυ καί στά γεύματα, στόν πνευματικό πατέρα ἤ τόν στάρετζ, ὅπως λέγεται στήν Ρωσική παράδοση, καί «ὁ Ὀρθόδοξος δέν ξεκινᾶ τόν πνευματικό δρόμο του σοβαρά χωρίς πνευματικό πατέρα».

Μεταξύ τῶν προσευχῶν σημαντική θέση κατέχει «ἡ Εὐχή τοῦ Ἰησοῦ» «πού μερικές φορές ὀνομάζεται Εὐχή τῆς καρδιᾶς». Μάλιστα, «κατά πολλούς τρόπους, ἡ Φιλοκαλία, μιά συλλογή κειμένων τῶν Πατέρων, εἶναι ἕνα ἐγχειρίδιο γιά ὅσους ἀκολουθοῦν αὐτόν τόν δρόμο».

Γενικά, ὅπως γράφεται, «ὁ σκοπός τῆς ζωῆς στήν Ἐκκλησία καί τῆς ἴδιας τῆς ζωῆς γιά τούς Ὀρθοδόξους εἶναι τό νά πετύχουν τήν θέωση, δηλαδή νά γίνουν κατά χάρη αὐτό πού ὁ Θεός εἶναι στήν φύση Του». Αὐτό εἶναι τό νόημα τῆς σωτηρίας τοῦ Χριστιανοῦ. «Ἡ Ὀρθόδοξη σωτηριολογία προσανατολίζεται πρός τήν ἐνσάρκωση καί τήν ἀνάσταση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ».

Γίνεται ἡ ἐπεξήγηση καί διασάφηση ὅτι «ἄλλες Χριστιανικές ὁμολογίες ἔχουν μιά νομική καί ἐξευμενιστική ἄποψη» γιά τήν σωτηρία. Ἀντίθετα, «γιά τούς Ὀρθοδόξους, μέ τόν ἐρχομό Του (τοῦ Χριστοῦ) σέ σάρκα καί τήν νίκη Του ἐπί τοῦ θανάτου στήν Ἀνάστασή Του, ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἔδωσε στούς ἀνθρώπους ἕναν τρόπο ὑπερνίκησης τοῦ θανάτου. Αὐτή ἡ σωτηρία ἐπιτυγχάνεται μέ τήν συνέργεια τοῦ δώρου τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ καί τῆς προσπάθειας τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ Ὀρθόδοξοι δέν λένε ὅτι ἔχουν σωθῆ, (προφανῶς ὅπως κάνουν οἱ Προτεστάντες), ἀλλά ὅτι βρίσκονται στήν διαδικασία τῆς σωτηρίας».

Σημειώνεται στό ἄρθρο αὐτό ὅτι «ὑπάρχουν πολλοί ἀλληλοδιαπλεκόμενοι τρόποι νά μιλήσει κάποιος γιά τήν πνευματική ἀνάπτυξη στήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία. Ὁ ἕνας εἶναι ἡ θέωση. Ὁ ἄλλος εἶναι ἡ μεταμόρφωση ἤ ὑπερνίκηση τῶν παθῶν. Μιά ἄλλη κλασική διατύπωση συσχετίζει τήν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ στόν ἄνθρωπο, ἡ ὁποία δέν χάνεται οὔτε ἀλλάζει ποτέ, καί τήν ὁμοίωση τοῦ Θεοῦ ἡ ὁποία γιά τούς περισσότερους ἀπό μᾶς εἶναι πολύ ἀμυδρή καί ἀδύναμη ἄν εἶναι κἄν φανερή. Οἱ Ὀρθόδοξοι καλοῦνται νά γίνουν περισσότερο σάν τόν Θεό, νά αὐξήσουν τήν ὁμοίωση πρός τόν Θεό ἐπί τῇ βάσει τῆς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ μέσα στόν καθένα μας». «Ὁ ἀληθινός σκοπός τῆς χριστιανικῆς ζωῆς μας συνίσταται στήν αὐξανόμενη ἀπόκτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τοῦ Θεοῦ».

β) Ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία ὡς πνευματικό Νοσοκομεῖο

Μέσα στά πλαίσια αὐτά φαίνεται ὅτι ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία ὁμοιάζει μέ πνευματικό Νοσοκομεῖο πού θεραπεύει τά πνευματικά νοσήματα τῶν Χριστιανῶν. Γράφεται: «Ἡ Ἐκκλησία διδάσκει ὅτι εἶναι ἕνα νοσοκομεῖο γιά τούς ἁμαρτωλούς πού ἀναζητοῦν πνευματική ὑγεία. Προσφέρει τήν θεραπεία πλήρως σέ ὅλους. Γιά τούς Ὀρθοδόξους ἡ μετάνοια εἶναι ὁ τρόπος νά ἀποτραπεῖ ἡ μονιμοποίηση τῆς ἁμαρτίας ὡς κατάστασης τῆς ὕπαρξης καί εἶναι μιά ἀλλαγή τοῦ μυαλοῦ, μιά μεταβολή τοῦ μυαλοῦ καί τῆς συμπεριφορᾶς. Ἡ Ἐκκλησία θεωρεῖ τόν ἑαυτό της ὡς ἀπαρτιζόμενο ἀπό πρόσωπα πού συνεχῶς μετανοοῦν».

Ἔτσι, ἡ πορεία τοῦ Χριστιανοῦ ἐκλαμβάνεται ὡς θεραπεία πού γίνεται στό Πνευματικό Νοσοκομεῖο, πού εἶναι ἡ Ἐκκλησία, ἀπό πνευματικούς ἰατρούς πού εἶναι οἱ πνευματικοί πατέρες, καί ὁ σκοπός εἶναι ἡ ὑγεία πού χαρακτηρίζεται ὡς θέωση.

Γράφεται ὅτι «οἱ Ὀρθόδοξοι πιστεύουν ὅτι ἀπαιτεῖται μιά ζωή ἁγιότητος γιά νά εὐαρεστήσουν στόν Θεό. Τά ἠθικά πρότυπα εἶναι ὑψηλά, ὡστόσο στήν πράξη βρίσκουμε μεγάλο βάθρο εὐελιξίας. Ἡ ἑρμηνεία καί ἐφαρμογή τῶν κανόνων (rules, ὄχι canons) μπορεῖ νά εἶναι αὐστηρή ἤ ἐλαστική, ἀνάλογα μέ τήν περίσταση. Ἀναγνωρίζεται ἡ ἀνθρώπινη ἀδυναμία».

Στό ἄρθρο αὐτό τοῦ Tony Young γίνεται λόγος γιά τίς «ὀρθόδοξες διαστάσεις τῆς θεραπείας τῆς πνευματικῆς ἀνάπτυξης» τοῦ Ὀρθοδόξου Χριστιανοῦ πού γίνεται μέσα στήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία. Γράφει πολλά ἀπό αὐτά πού προαναφέρθηκαν, ὅπως ὅτι «οἱ πρακτικές καί πεποιθήσεις τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδοξίας μποροῦν νά ἔχουν θετικό συναισθηματικό ἤ ψυχολογικό ἀποτέλεσμα», πέρα ἀπό τήν θέωση. «Αὐτό συμβαίνει παρά τό γεγονός ὅτι δέν ἔχουν σχεδιαστῆ γιά τήν ψυχολογική, ἀλλά γιά τήν πνευματική ὑγεία». Ἐδῶ γίνεται μιά διάκριση μεταξύ ψυχολογικῆς

ὑγείας καί πνευματικῆς ὑγείας. Αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία ἀποβλέπει στήν πνευματική ὑγεία πού ἐκλαμβάνεται ὡς θέωση, ἀλλά ἐπηρεάζει καί τήν ψυχολογική ὑγεία τῶν Χριστιανῶν.

Αὐτό φαίνεται «στίς δύο σπουδαιότερες ἀπό αὐτές πρακτικές» πού εἶναι τό Μυστήριο τῆς Ἐξομολόγησης καί «ἡ Εὐχή τοῦ Ἰησοῦ». Μέ τήν ἐξομολόγηση θεραπεύεται ἡ ψυχή τοῦ Χριστιανοῦ καί «ἡ Εὐχή τοῦ Ἰησοῦ», «ἐκτός ἀπό τό ὅτι ἐπικεντρώνει τό μυαλό καί τήν καρδιά στόν Θεό καί ὠθεῖ τόν ἄνθρωπο νά ζῆ λεπτό πρός λεπτό στήν συνειδητοποίηση τῆς παρουσίας Του, ἔχει καί ἕνα ἠρεμιστικό ἀποτέλεσμα. Ὁδηγεῖ τόν ἄνθρωπο στήν καλύτερη ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ του καί τῶν παθῶν του καί σέ αὐτογνωσία».

γ) Ὀρθόδοξη Ψυχοθεραπεία

Γιά νά δείξη ὁ ἀρθρογράφος τίς «ὀρθόδοξες διαστάσεις τῆς θεραπείας καί τῆς πνευματικῆς ἀνάπτυξης» τῶν Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν στήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία ἀναφέρεται σέ δύο συγγραφεῖς πού μέ τίς ἐνέργειές τους ἀνέδειξαν αὐτό τό γεγονός πού συνδέεται «εἴτε μέ τήν ψυχολογία τῆς πνευματικῆς ἀνάπτυξης στήν Ὀρθοδοξία εἴτε μέ τήν Ὀρθόδοξη πρακτική ὡς θεραπεία».

Τόν πρῶτο συγγραφέα πού ἀναφέρει εἶναι «ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος τῆς Αἴτνα» στήν Καλιφόρνια τοῦ παλαιοῦ ἑορτολογίου. Ὁ συγγραφεύς λαμβάνοντας στοιχεῖα ἀπό τό βιβλίο Εὐεργετινός συνέλεξε ἀποφθέγματα Πατέρων, σέ τέσσερα θέματα πού «ἀγγίζουν τήν κάθε πλευρά τῆς διαδικασίας τῆς μεταμόρφωσης πού εἶναι γνωστή ὡς θέωση» καί ἀπετέλεσαν τέσσερα βιβλία μέ τίτλους «Ταπείνωση», «Ὑπακοή», «Μετάνοια», «Ἀγάπη». «Ἡ ταπείνωση καί ἡ ὑπακοή ὁδηγοῦν στήν μετάνοια, τήν ἀλλαγή τοῦ νοῦ» καί ἔτσι γίνεται «ἡ ἐπιστροφή στήν ἀληθινή μας φύση, τήν αὐθεντική καθαρότητα τῆς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ μέσα μας» πού εἶναι ἀγάπη, πρός τόν Θεό καί τούς συνανθρώπους μας, ἡ ὁποία «ἀποτελεῖ τό ἀποκορύφωμα τῆς ἀνάπτυξης».

Τόν δεύτερο συγγραφέα πού ἀναφέρει εἶναι ὁ ὁμιλῶν ἀπό τήν ἐποχή πού ἤμουν Ἱερεύς καί εἶχα γράψει τό βιβλίο Ὀρθόδοξη Ψυχοθεραπεία. Γράφει ὅτι στό βιβλίο αὐτό πού διάβασε κατάλαβε ὅτι ὁ συγγραφεύς του «ἔχει συστηματοποιήσει τίς ἰδέες τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας πάνω στίς θεραπευτικές πλευρές, τούς στόχους καί τίς πρακτικές τίς ὁποῖες ἐκπροσωπεῖ ἡ Ὀρθόδοξη πνευματική παράδοση».

Ἀπό τό βιβλίο αὐτό σημειώνεται ὅτι «ὁ πρωταρχικός σκοπός τῆς Ὀρθοδοξίας εἶναι ἡ θεραπεία τοῦ νοῦ», μέ τόν ὁποῖο γνωρίζει κανείς τόν Θεό. «Ὁ νοῦς διακρίνεται ἀπό τήν λογική, τό συναίσθημα καί τήν διανοητική γνώση». Ὁ νοῦς εἶναι «ὁ ὀφθαλμός τῆς ψυχῆς» πού ὅταν καθαρθῆ «ἔχει τήν δυνατότητα τῆς ἄμεσης

ἐμπειρίας τοῦ Θεοῦ σέ ἀντίθεση μέ τήν ἐμπειρία ἁπλῶν ἰδεῶν ἤ ἐννοιῶν περί τοῦ Θεοῦ. Ἄλλοι τρόποι γιά νά ἐκφρασθῆ αὐτή ἡ κατάσταση εἶναι τό νά γίνουμε Χριστομιμητές καί καθαροί στήν καρδιά».

Ἀπό τό βιβλίο Ὀρθόδοξη Ψυχοθεραπεία σημειώνεται ὅτι ἡ Ἐκκλησία ὁμοιάζει μέ τό νοσοκομεῖο πού ἀσχολεῖται μέ τήν «παθολογία», δηλαδή τήν θεραπεία τῶν παθῶν. Τά πάθη σκοτίζουν τόν νοῦ, διαστρέφουν τό φυσικό πού ἔχει ὁ ἄνθρωπος. Μερικά βασικά πάθη ὅπως ἡ φιλαυτία, ἡ φιλοδοξία, ἡ ἄγνοια καί ἡ λήθη τοῦ Θεοῦ, ἡ ὀκνηρία καί ἡ φιλοκτημοσύνη «θεωροῦνται ὅτι ὁδηγοῦν σέ μιά μακρά λίστα ἀσθενειῶν καί ἁμαρτημάτων τῆς ψυχῆς». «Ἡ θεραπεία τῶν παθῶν καί ἡ μεταμόρφωσή τους» ὁδηγεῖ στόν «ἀπώτερο στόχο» πού «εἶναι ἡ κοινωνία μέ τόν Θεό καί ἡ θεωρία τοῦ Θεοῦ».

δ) Ὀρθόδοξοι Ψυχοθεραπευτές

Ὁ Tony Young, ἀφοῦ κάνει μιά σύντομη ἀναφορά καί περιγραφή τῶν ψυχοθεραπευτικῶν στοιχείων τῆς Ὀρθόδοξης παράδοσης, σημειώνει τούς λόγους γιά τούς ὁποίους μερικοί Ὀρθόδοξοι, παρά τό ὅτι ἔχουν τήν δυνατότητα νά δεχθοῦν τέτοιες θεραπευτικές μεθόδους, ἐν τούτοις καταφεύγουν καί στούς Ψυχοθεραπευτές. Γράφει ὅτι αὐτό ἐξαρτᾶται πρῶτον ἀπό «τήν συχνότητα μέ τήν ὁποία συμμετέχουν (οἱ Ὀρθόδοξοι Χριστιανοί) στήν λειτουργική ζωή τῆς Ἐκκλησίας», στίς ἀκολουθίες καί τήν θεία Κοινωνία• δεύτερον ἀπό τόν βαθμό πού προσεύχονται• τρίτον ἀπό τό πόσο ὠφελοῦνται ἀπό τό Μυστήριο τῆς Ἐξομολόγησης• τέταρτον ἀπό τό ἄν ἐξασκοῦν τήν Εὐχή τοῦ Ἰησοῦ• καί τέλος «ἄν ἔχουν σχέση μέ ἕναν πνευματικό πατέρα ἤ ὁδηγό».

Φυσικά, πρέπει νά συμπληρώσω ὅτι αὐτό ἐξαρτᾶται καί ἀπό τήν νευρολογική κατάσταση τοῦ ὀργανισμοῦ κάθε ἀνθρώπου, πού χρειάζεται τήν βοήθεια τῆς ἐπιστήμης. Ἄλλωστε, ὁ ἴδιος ὁ Tony Young παρατηρεῖ ὅτι «ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία καταβάλλει μικρή ἤ καθόλου προσπάθεια νά συμβιβάση τήν πίστη μέ τήν λογική. Ἡ Ὀρθοδοξία δέχεται στήριξη ἀπό τίς ἐπιστῆμες, ἀλλά δέν αἰσθάνεται τήν ἀνάγκη νά δικαιολογηθῆ ἀπέναντι στά εὑρήματα τῆς ἐπιστήμης». Αὐτό γίνεται γιατί, ὅπως γνωρίζουμε ἐμεῖς οἱ Ὀρθόδοξοι θεολόγοι, ἄλλο εἶναι ὁ νοῦς πού πρέπει νά καθαρισθῆ γιά νά φθάση στήν ἐμπειρία τοῦ Θεοῦ, καί ἄλλο εἶναι ἡ λογική μέ τήν ὁποία ὁ ἄνθρωπος ἔρχεται σέ ἐπικοινωνία μέ τό περιβάλλον καί ἀσχολεῖται μέ τίς ἐπιστῆμες.
Καί ἀφοῦ ἀναπτύσσει μέ σύντομο, ἀλλά καί ὀρθό τρόπο τά θεραπευτικά στοιχεῖα τῆς Ὀρθοδόξου παραδόσεως, στήν συνέχεια ἐφιστᾶ τήν προσοχή στούς Ψυχοθεραπευτές στό πῶς νά συμπεριφέρωνται πρός τούς Ὀρθοδόξους Χριστιανούς, οἱ ὁποῖοι κατά διαφόρους λόγους, προστρέχουν σέ αὐτούς καί ζητοῦν βοήθεια.

Μέ τίτλο «ψυχολογικές παρεμβάσεις κατάλληλες γιά τήν Ὀρθοδοξία» γράφει ὅτι «οἱ περισσότεροι ὀρθόδοξοι δέν θά ἀνταποκριθοῦν καλά σέ πνευματικές παρεμβάσεις κατά τήν ψυχοθεραπεία ἤ τήν συμβουλευτική», γιατί θά ἔχουν «τήν τάση νά θεωροῦν τόν χῶρο τῆς πνευματικῆς καθοδήγησης ἤ ἀνάπτυξης ὡς ἀποκλειστικό πεδίο τοῦ ἱερέα τους».

Ἔτσι, ὁ Ψυχοθεραπευτής πρέπει νά ἀποφεύγη τήν σύγκρουση μέ αὐτούς καί πρέπει «νά σκεφθῆ προσεκτικά τίς παρεμβάσεις πού ἀποσκοποῦν στόν ἐπηρεασμό τῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων τοῦ ἀσθενοῦς, ὅπως ἄλλωστε θά ἔκανε καί μέ ἀσθενεῖς ὁποιασδήποτε παράδοσης».

Ὁ Ψυχοθεραπευτής πρίν ἀσχοληθῆ μέ τόν ἄνθρωπο πού κατέφυγε σέ αὐτόν, «μιά συζήτηση μέ τόν Ἐφημέριο τῆς Ἐνορίας τοῦ ἀσθενοῦς, ἐννοεῖται μέ τήν ἄδεια τοῦ ἀσθενοῦς, θά βοηθοῦσε κάθε Ψυχοθεραπευτή νά σχεδιάση καλύτερες καί πιό ἀποτελεσματικές παρεμβάσεις». Καί αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο γιατί «πολλοί, ἄν ὄχι οἱ περισσότεροι, Ὀρθόδοξοι ἀσθενεῖς, θά ἔχουν συζητήσει μέ τόν ἱερέα τους γιά τά ψυχολογικά τους προβλήματα πρίν κλείσουν ραντεβού μέ ἕναν Ψυχοθεραπευτή. Στίς περισσότερες περιπτώσεις ὁ ἱερέας θά ἔχει ἤδη δώσει τίς συμβουλές στόν πελάτη. Οἱ συμβουλές θά ἔχουν καλύψει τόσο τίς ψυχολογικές ὅσο καί τίς πνευματικές πλευρές τῆς κατάστασης».

Συμπέρασμα

Ἡ Ψυχολογία, ἡ Ψυχανάλυση, ἡ Ψυχοθεραπεία ἀναπτύχθηκαν στόν δυτικό χῶρο,

κυρίως στόν ἀγγλοσαξωνικό, ὅπου οἱ μέν Ρωμαιοκαθολικοί καί Προτεστάντες Χριστιανοί διακρίνονται ἀπό τήν λογικοκρατία καί τόν ἠθικισμό ἀντίστοιχα, ὁπότε χρειάσθηκε κάτι καινούργιο γιά νά καλύψη τίς ἐσωτερικές ἀνάγκες τοῦ ἀνθρώπου, οἱ δέ ἀγνωστικιστές, οὐμανιστές, ἄθεοι χρειάζονταν στήριγμα στίς ὑπαρξιακές καί ψυχικές ἀνάγκες τους.

Ὅμως, τά πορίσματα τῶν ψυχολογικῶν, ψυχαναλυτικῶν καί ψυχοθεραπευτικῶν ἐρευνῶν, πού συντονίζονται καί στήν νευροψυχιατρική, ἐπεκτάθηκαν καί σέ θρησκευτικούς χώρους, ἀκόμη καί σέ Ὀρθοδόξους Χριστιανούς, οἱ ὁποῖοι εἴτε ἀγνοοῦσαν τήν δική τους ψυχοθεραπευτική παράδοση εἴτε εἶχαν νευρολογικά προβλήματα ἀπό τίς βιοχημικές λειτουργίες τοῦ ὀργανισμοῦ τους.

Στήν Ὀρθόδοξη θεολογία δέν ἐπικρατεῖ ἡ πολεμική μεταξύ πίστεως καί ἐπιστήμης, γι’ αὐτό, ὅπως γράφει ὁ Tony Young στό τέλος τῆς μελέτης του «οἱ Ὀρθόδοξοι Κληρικοί εἶναι ἀνοικτοί καί πρόθυμοι νά συνεργαστοῦν μέ τούς Ψυχοθεραπευτές. Ἀρκετοί Κληρικοί ἔχουν ἐξασκηθῆ στήν Ψυχοθεραπεία καί πολλοί εἶναι Κλινικοί Ψυχολόγοι».

Πάντως, οἱ Ὀρθόδοξοι Κληρικοί «μπορεῖ νά αἰσθάνονται μεγαλύτερη εὐθύνη γιά τά μέλη τοῦ ποιμνίου τους ἀπό ὅτι ἄλλοι πάστορες». Γι’ αὐτό χρειάζεται συνεργασία γιά τό καλό τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε καί τά πορίσματα τῶν ἐπιστημῶν αὐτῶν νά χρησιμοποιηθοῦν, ἄν καί ἀναπτύχθηκαν στήν Δύση, ἀλλά ἀφοῦ προϋποθέτουν τόν ἀγγλοσαξωνικό τύπο ἀνθρώπου, πρέπει νά ἐνισχυθοῦν μέ τήν «αὐτόχθονη ψυχοθεραπεία», ὅπως ὑποστήριζε ὁ Kenneth Gergen, πού εἶναι ἡ Ὀρθόδοξη παράδοση.